D·N
17/8 1948

Fast och klar: hr Vougt

Enligt Dagens Nyheters stenografiska referat yttrade försvarsminister Vougt i söndags i Ryssby följande:

> Det förhåller sig märkvärdigt nog på det sättet att medan vårt land tidigare har blivit uppvaktat med allehanda framställningar för att inte säga påtryckningar för att vi skulle ansluta oss till någondera sidan, så har man nu ute i världen inställt det frieriet, och vi tycka att vi hört att motiveringen skulle vara den att man skall vänta med att återkomma till saken till efter den 19 september. Vad skulle anledningen till en sådan väntan vara? Är det måhända det att man tänker sig att det efter den 19 september skulle komma en regering här i landet som skulle föra en kurs som motsvarar vad endast ett litet fåtal tänker, men som inte motsvarar vad den stora majoriteten av folket tänker, eller är det kanske snarare på det sättet att man föreställer sig möjligheten av att den socialdemokratiska regeringen, vars kurs man vet är fast och klar, skulle komma att efterträdas av någonting som under namn av en regering skulle vara så svagt att det inte skulle kunna stå emot påtryckningarna utifrån?

Det finns flera märkliga moment i dessa satser. Hr Vougt förklarar att västmakterna (av sammanhanget framgår att Ryssland ej åsyftas) gjort sig skyldiga till påtryckningar mot Sverige. Tidigare har utrikesministern och utrikesdepartementet gång efter annan dementerat ryktet att hänvändelser om ändring i den svenska politiken gjorts från detta håll. Dessa dementier är visserligen — såsom av utrikesministerns uttalanden vid en presskonferens framgår — inte korrekta; västmakterna har upptagit saken till diskussion, och hur skulle eljest förhandlingar kunna tänkas? Men intet som helst skäl finns att hävda förekomsten av påtryckningar. Blott kommunisterna har i genomskinligt syfte talat om sådana. Nu ansluter sig försvarsministern till kommunisterna. Är det med regeringens och utrikesledningens goda vilja? Vill hrr Erlander och Undén genom hr Vougt inge föreställningen att vi är utsatta för tvång väster ifrån? Eller har vi att göra med två utrikespolitiska linjer inom regeringen? Skall även dessa problem mörkläggas?

Hr Vougt säger vidare att den socialdemokratiska regeringens hållning är fast och klar; efter den 19 september riskerar man däremot att få "någonting som under namn av regering skulle vara så svagt att det inte skulle kunna stå emot påtryckningarna utifrån". Hittills har man ansett det vara klart att meningsskiljaktigheter beträffande utrikespolitiken finns inom alla demokratiska partier, att valen inte kan eller bör påverkas av denna fråga, att ett övergivande av isoleringslinjen kräver en stark anslutning inom alla riktningar. Nu säger hr Vougt att en icke-socialistisk regering genom sin svaghet skulle bli tvungen att vika för påtryckningarna. Menar han att oppositionen, om den bildade regering, skulle söka utländsk hjälp för att hålla sig kvar vid styret? Vill han antyda att främmande makter skulle blanda sig i striden mellan Sveriges demokratiska partier och att några av dessa är beredda att av svaghet godta detta?

Frågan går vidare till regeringsledningen. Har hr Vougt — mannen som ilar i förväg då husbonden gör en gest — uttryckt regeringens mening? Eller har han för en gångs skull sprungit på egen hand? I senare fallet: kan regeringen verkligen med gott samvete göra bruk av hans tjänster i fortsättningen, även om det blott gäller en månad?

Det märkligaste — eller låt oss säga det intressantaste — är likväl att hr Vougt sagt allt detta. Samme man som för några år sedan, bland mycket annat, skrev: "Då det sägs att Tyskland är förutbestämt att inta en ledande plats i ett enat Europa, är detta en sanning som här i Norden icke bestrides av någon upplyst människa" (16 augusti 1941). Enligt hr Vougt borde svenskarna inte "betvivla ärligheten i den tyska ambitionen att skapa ett bättre Europa" (27 juli 1940).

Det är samme man som nu försöker lära oss klarhet och fasthet. Vad säger de socialdemokratiska redaktionerna och partiets aktiva arbetare — till 90 procent inte anpasslingar under kriget — om allt detta? Skäms ni för hr Vougt? Måste ni ändå hålla på honom som målsman för partiet? Eller kan ni inte för en gångs skull säga ifrån?

Norge och kommunismen

Hemmakommunisternas beroende av uppdragsgivarna i Moskva har nu hunnit manifestera sig så ofta och avskräckande att 1945 års förhoppningar om en utveckling i demokratisk och nationell riktning allmänt förflyktigats. En svensk Gallupundersökning i våras gav vid handen att fem sjättedelar av dem som har en åsikt om saken då betraktade våra kommunister som odemokratiska och att mer än tre fjärdedelar väntade ett kommunistiskt partitagande för Ryssland mot Sverige vid en eventuell konflikt. Norrmännen har nu gjort en liknande opinionsavläsning och funnit att 80 procent räknar med landsförrädisk hållning från kommunistisk sida, medan endast 20 tror på nationell pålitlighet. Övertygelsen var mest enhetlig bland högerfolket, men det var inget stort försprång därifrån och till socialdemokratin, där 75 procent tog för givet att kommunisterna skulle tjäna Sovjet mot sitt eget land. Karaktäristiskt nog erkände också hela 30 procent av kommunisterna själva riktigheten i detta antagande. Den närmaste konsekvensen av kommunisternas erkända opålitlighet drogs också mycket klart av norrmännen — tre av fyra förklarade att kommunisterna på förhand borde utestängas från "stillinger som ville være av særlig betydning i tilfelle av krig".

Det norska opinionsutslaget är lärorikt, och det kan även bli betydelsefullt. Att socialdemokraterna med förkrossande majoritet underkänner kommunisternas pålitlighet måste rimligtvis styrka regeringen Gerhardsens beslutsamhet att gå vidare på västorienteringens väg. Och den solida folkmajoriteten för utrensning av kommunisterna från nyckelposter kan inte undgå att öva inflytande på myndigheternas hållning när det gäller exempelvis hemvärnets rekrytering.

PRESSGRANNAR

De individuellt prövade pappers-tilldelningarna åt förströelsetidskrifter har alldeles särskilt gynnat Folket i Bild. Aftontidningen (s) ger en stram och övertygande kommentar:

> Uppenbarligen är pappersransoneringen oerhört ömtålig på grund av dess oupplösliga förbindelse med tryckfriheten. Därför har vi ansett att ransoneringsreglerna borde göras generella, t. ex. genom en lika procentuell nedskärning eller formatbegränsning för alla, om möjligt med vederbörlig hänsyn till upplagestegringar. I varje fall en reglering, som gav inga eller minsta tänkbara möjligheter till prövning av den ena eller andra tidningens värde.
>
> Vi har ingen anledning att betvivla, att BK sökt handla så rättvist och grannlaga som möjligt i sin ömtåliga uppgift. Enligt vår mening är FIB en av de bästa förströelsetidningarna. Icke dess mindre skulle det ha varit bättre, om BK inte låtit locka sig till en prövning av de enskilda tidningarna. En sådan princip måste oundgängligen få ett drag av godtycke, framför allt som meningarna kan tänkas skifta även inom BK med ett ombyte av personer.

Man vill hoppas att herrarna i BK och deras inspiratörer tecknar sig varningarna till minnes.

Vallöftet om 3-veckorssemester gäller en god och efterlängtad sak, framhäver Vestmanlands Läns Tidning (fp), men därmed är inte sagt att vi rimligen kan hinna dit inom en fyraårsperiod:

> När det kommer till kritan så är löftet också försett med diverse reservationer. Dessa saknas visserligen helt och hållet på den vackra affischen — och även i regeringspartiets valmanifest. Socialminister Möller levererar dem i stället intervjuledes. Det viktigaste han har att säga kan sammanfattas sålunda: produktionen får absolut inte sänkas — huruvida en förlängning av semestern med en vecka medför produktionsminskning, kan blott konstateras genom försök — erfarenheter talar för god effekt av längre semester åt intellektuellt arbetande, "huruvida liknande verkningar skulle inställa sig genom en ökad semester åt kroppsarbetare, skall man naturligtvis försöka ta reda på, innan man skrider till lagstiftande åtgärder".

En utredning av det slaget har också riksdagen begärt:

> Socialministern är inte själv säker på resultatet, om man får tro hans ord i MT. Om vi inte minns alldeles fel var det heller inte så länge sedan en av regeringspartiets fackliga specialister uttalade att treveckorssemestern var ett krav som borde uppskjutas tills vidare, av det enkla skälet att man just nu inte bör ge sig på några experiment, vilka kan komma att — låt vara tillfälligt — hämma produktionen.

Det ligger nära till hands att gissa att socialdemokratins valmakare har sprungit den allvarliga partiexpertisen i förväg. Frågan är, som Dagens Nyheter tidigare framhävt, inte bara **när** vi kan kosta på oss en allmän minskning av antalet arbetstimmar per år, utan **hur** denna önskvärda frigörelse skall fördelas och organiseras. Många skäl talar för att kortare arbetsvecka kan vara mer angelägen än längre semestertid.

"Proletariatets diktatur" och åtskilliga andra kärnpunkter i Karl Marx' föreställningsvärld attackeras av Rickard Lindström i en bokrecension för Morgon-Tidningen (s), samtidigt med att Proudhons socialistiska idévärld framhävs:

> Den antiauktoritära socialismens idéer måste oli mera bekanta en de förut varit i vårt land. I våra dagar bör de ha starkare verkningskraft än motsvarande liberala tankar. Den socialistiska revolten mot statstvånget har i nutidens läge de bättre sociala förutsättningarna för sig.
>
> Ett grundvillkor för allt frihetligt samhällsstyrande är kritiken, ja, misstron mot de styrande. All regeringsmakt skall i en riktig demokrati ständigt ligga i kritikens obarmhärtiga skärseld. Icke ens den "bästa regering" skall i denna bemärkelse lämnas i ro. Men kritiken bör ha en positiv och uppbyggande innebörd. Småskuttigt gnabb om yttre positioner och prestige gör ingen ny skapelse. För att komma ifrån sådant måste kritiken ha vidare perspektiv. Det kan den få genom kontakten med människor som tänkt mycket över de problem, som hänger samman med samhällets utformning.

Rickard Lindström är själv en tänkande och "frihetlig" socialist. Men så har inte heller socialdemokraterna tagit med honom i någon regering.

GRÄVMASKIN
300 l. skopa, utrustad för höjd- och djupgrävning, till salu omgående. Telefon 32 72 75.

DANSKHETEN I SYDSLESVIG

För den dansksinnade minoriteten i Sydslesvig öppnade sig möjligheter för en ny utveckling när den brittiska ockupationsmakten häromdagen — efter långa stridigheter och förhandlingar — tillät Sydslesvigsk vælgerforening att fungera som erkänd politisk organisation. Den kände danske publicisten civilingenjör ERLING FOSS diskuterar här det nya läget och dess förutsättningar.

ÅTSKILLIGA här hemma i Danmark har tagit ståndpunkt på ytterflyglarna, många andra — kanske de flesta — vill inte mer höra talas om denna sak.

Kan det under sådana omständigheter skrivas något som inte är skrivet om Sydslesvig? Det må tyckas djärvt att försöka, men det kan å andra sidan tänkas att en och annan trots detta skall läsa dessa rader utan att efteråt reta sig över att ha satt sig in i de enkla synpunkter som de rymmer.

Skenbarligen står ytterflyglarna i stark motsättning mot varandra. På ena sidan folk som gärna vill hjälpa, som känner behov av att ge sitt stöd åt ett osjälviskt nationellt arbete. De har kanske ofta tidigare haft en viss känsla för de historiska perspektiv som pekar bakåt mot en nationell gränsstrid genom århundraden, och de anser vidare att kampen mellan tysk och dansk kultur i gränstrakterna kommer att fortsätta.

På den andra sidan möter vi människor som vill sätta rättvisan i främsta rummet och menar att danskarna här har ett tillfälle att demonstrera sin villighet att följa satsen: allt vad I viljen att människorna skola göra Eder, det gören I ock dem...

Men även om man godkänner uppriktigheten i de motiv som åberopas av de båda flyglarna, vore det ändå inte möjligt att närma de båda synpunkterna till varandra?

Om vi först tänker oss tillbaka till tiden för ockupationens upphörande, vem var inte då så utled på tyskarna att själva det tyska språkets läte var olidligt? Vem kunde då tänka sig att vi själva frivilligt skulle ge cirka 1/4 miljon tysktalande slesvigbor danskt medborgarskap? En appell just då skulle ha lämnat de flesta av oss oberörda — detta förklarar att samlingsregeringen av den 5 maj 1945 gick in för satsen "gränsen ligger fast".

Jag medger gärna att även jag var av nästan samma uppfattning den gången.

Men senare ändrades bilden. De första rapporterna om fortskridande omställning från tyskt till danskt i Sydslesvig började strömma in, och de följdes av allt flera. Ett stort omslag tycktes vara på väg.

Eller enklast uttryckt med den sydslesvigske bondens ord:

"Jag är själv tysk och kan väl aldrig bli riktigt dansk — men mina barn kan, om de uppfostras till det i tid. De kan bli danska likaväl som mina svärföräldrar eller farföräldrar. Jag känner mig inte som landsman till de ostpreussiska flyktingar som vi översvämmas av och som vi är tvungna att inhysa och dela med oss av vår mat till. Jag anser att min släkt skall tillbaka till Norden."

Detta är nu kanske inte idealism — lika litet som någon människa följer rent idealistiska motiv. Men vi danskar kan ändå förstå att dessa föräldrar hellre vill se sin avkomma som danskar än tyskar i framtiden. Man behöver ju bara erinra sig att Sydslesvig upplevt två tyska anfallskrig under en generation.

Men, frågar vi oss, är nu detta blott tankar som fötts i dag och försvinner i morgon? Kommer dessa tysktalande sydslesvigare att satsa något på denna sak, offra något, om så bara en ringa del av vad den danska minoriteten i Sydslesvig offrade under nazistiskt tyranni?

Den tid som gått sedan befrielsen är för kort för att ge ett slutgiltigt svar på frågan, men den har givit ett svar som duger tills vidare. Trots motvind, trots den politiska utvecklingen i Danmark, där den siste statsministern hade införlivandet av Sydslesvig på sitt valprogram och stupade på det, trots engelsmännens närmande till och begynnande frieri hos tyskarna, trots dessa ingalunda särskilt ljusa framtidsutsikter har danskrörelsen fortfarande majoritet hos sydslesvigarna, och flera anhängare strömmar till.

De starka kraven på danska skolor är ett mått på detta.

Ett särskilt kapitel förtjänar de danska lärarna — män och kvinnor som har vigt sitt liv och sina krafter åt att kämpa för de danska skolorna i Sydslesvig. Dessa lärare har bytt ut en säker existens i hemlandet mot en betydligt vanskligare där nere, där inte ens livets enklaste nödtorft står till buds.

Alla danskar kan inte besöka de danska skolorna i Sydslesvig och se dem i arbete, men många har gjort det och fått ett starkt intryck av vad som här uträttas. Ännu har det danska skolväsendet inte nått full utveckling. Provinsregeringen i Kiel har bromsat på alla upptänkliga sätt, men engelsmännen har — i synnerhet i början — sörjt för så pass stor rörelsefrihet att utvecklingen sedan inte har kunnat hejdas.

Är nu allt detta rätt och rättvist? frågar den ena ytterflygeln. Har dessa människor någon rätt att slippa undan sin tyska nationalitet i nödens stund? Kan man byta nationalitet som man byter överrock?

För att ge ett korrekt svar på detta måste man först bli ense om vad nationalitet innebär.

I sin kortaste form lyder definitionen: ett kulturellt särmärke, grundat på uppfostran och miljö. Omplanterar man ett nyfött barn från ett land till ett annat inom Nordeuropa och uppfostrar det hos detta lands invånare, blir resultatet en hundraprocentig övergång till detta lands nationalitet.

I Sydslesvig är det möjligt att ge barnen en partiellt dansk uppfostran, nämligen i skolorna, medan miljön å andra sidan är mer eller mindre tyskpräglad. Därför kan omställningen heller inte ske på kort tid; det behövs nog minst en eller två generationer, utom när det gäller de få människor som har förmågan och viljestyrkan att själva tillägna sig dansk inställning och danskt väsen och språk. Men i stort sett blir omställningen beroende av i hur stor utsträckning miljön är tyskpräglad, av hur länge det är sedan språkövergången från danska till tyska ägde rum.

De flesta av oss danskar minns från historieundervisningen i skolan Hjort-Lorenzen, som — ehuru ursprungligen tysktalande — i riksdagen "talade danska, alltid talade danska".

Detta hände just i Sydslesvig i staden Slesvig. På samma plats hävdar i dag den socialdemokratiske borgmästaren Hermann Clausen sin rätt att tala danska, sin rätt att känna sig som dansk. Står man, som jag har stått, inför denne lugne, sansade man i Slesvigs gamla ståndssal och hör honom hävda sin rätt till "omställning" mitt i motgångar och besvärligheter, är det mycket svårt för en dansk att säga emot honom.

Och härmed är vi inne på de historiska perspektiven, som det inte går att ignorera, allra minst i en gränstrakt. Strax söder om Slesvig ligger det väldiga urgamla befästningsverk som kallas Dannevirke. Redan i begynnelsen av dansk historia höll vi där sachsarna stången i deras försök att tränga vidare norr ut.

När man tar upp frågan om rätt och rättvisa för en enskild sydslesvigares eller hans släkts vidkommande anser jag att man lugnt kan svara att dessa människor bör få sin vilja fram om de ärligt går in för danskheten och även under hårda och vanskliga förhållanden håller fast vid sin önskan att bli danskar.

Att Danmark som sådant skulle ha en kollektiv förpliktelse gentemot Tyskland och det tyska folket att inte medverka till omställningen i Sydslesvig är ett påstående som inte går att hålla fast vid om man sätter sig in i vad det i själva verket rör sig om. Det är ju här inte fråga om en tvångsförflyttning där familjerna drivs från sina hem, ett tillvägagångssätt som vore brutalt och omänskligt mot ett besegrat Tyskland. En omställning däremot som utgör resultatet av en fredlig, kulturell kraftmätning på gammal dansk mark kan jag inte se att vi har någon anledning att bespara tyskarna. Om en sådan återgång från tyskt till danskt genomföres, så utgör den bara fortsättningen på en process där tyskheten gradvis måste dra sig tillbaka söder ut från terräng som erövrats norr över.

Det nämndes tidigare att vi bara fått ett temporärt svar på frågan om i vilken utsträckning omställningen i Sydslesvig kommer att gå till grunden och bli permanent. Det är betecknande att man nere i själva Sydslesvig av danskar i frontlinjen får höra att de föredrar att se denna kraftmätning genomförd innan en eventuell anslutning till Danmark kommer till stånd efter folkomröstning. Det enda man begär är fair play, så att inte byråkraterna i Kiel gör det hela om intet.

Som exempel kan nämnas att provinsregeringen i Kiel i första omgången har hindrat uppförandet av en danskspråkig kommunalskola i Egernförde, vilket hade beslutats av stadsfullmäktige, trots att tyskarna är i majoritet. Önskemålet om en dansk skola kom från föräldrarna till 1.100 barn.

Det danska kravet på åtskillnad mellan Sydslesvig och Holstein, varigenom Sydslesvig får lokalt självstyre och befolkningen, befriad från flyktingar, själv kan innanför Tysklands gränser besluta om sitt förhållande till tyskt eller danskt, är ett både klokt och riktigt drag från dansk sida.

De engelsmän som har gjort sig omaket att tränga in i danska tankegångar och att försöka förstå våra problem ger oss i själ och hjärta rätt på denna punkt, även om de inte alltid kan göra det officiellt. De förstår varför vi inte utan vidare accepterade det engelska förslaget om införlivande av Sydslesvig med Danmark — för att nu inte tala om de antydda barbariska tvångsförflyttningarna av tysksinnade familjer.

Engelsmännen har respekt för uthållighet och rakryggat tänkande. Därför gäller det bara för oss danskar att hålla ut och att hålla fast vid vår inställning och våra billiga krav på fair play när det gäller en omställning i Sydslesvig. Tyskarna å andra sidan måste låta den andliga kraftmätningen mellan danskt och tyskt försiggå under demokratiska former. Efter Tysklands andra anfallskrig kan de holsteinsk-preussiska ämbetsmännen i Kiel inte få fortsätta med sitt gamla maktspråk och sitt undertryckande av Sydslesvig, samtidigt som den nationella egenarten kvävs av östpreussiska flyktingar som hopas längs Danmarks och därigenom Nordens sydgräns.

Detta får inte vara likgiltigt för någon i Norden.

Norden har ett ord att säga i denna sak.

Erling Foss

Striden om Övralid

I anslutning till diskussionen om Övralid berättar översättarinnan ELSA THULIN om sina intryck av Heidenstam och hans inredningsprinciper:

I BÖRJAN AV FEBRUARI 1927 gästade jag för första gången under några dagar Heidenstam på Övralid. Kvällarna tillbringade vi kring lampan i biblioteket, och medan fru Kate Bang sysslade med ett handarbete berättade skalden på ett spirituellt och medryckande sätt episoder ur sitt liv och skildrade några av sina vänner, särskilt från ungdomstiden och främst bland litteraturens män och kvinnor. Vi kom också in på tidens problem, varvid fru Bang på sitt stillsamma sätt mången gång gjorde slående kloka och klarsynta inlägg.

Innan jag reste hem bad jag Heidenstam om tillåtelse att skriva en artikel om honom, baserad på de små anteckningar från dessa samtal jag gjort sedan vi på kvällarna hade skilts åt. Det hade han ingenting emot och lämnade mig beredvilligt fotografiskt material. På min begäran lovade han också att se igenom mitt manus och rätta eventuella missuppfattningar samt komplettera mina uppgifter, om jag skulle ha råkat utelämna något väsentligt. Den artikel som publicerades i Vecko-Journalen nr 9 samma år (1927) var noggrant granskad av honom och godkänd sedan han gjort några smärre tillägg.

När jag förra veckan läste i DN om striden kring Övralid sökte jag bland mina klipp och hittade slutligen artikeln i fråga ur vilken jag hämtar nedanstående uppgifter och citat, då jag anser att de kan ha en viss betydelse för belysandet av de frågor dagens Övralidsstrid gäller.

Heidenstam var vid detta mitt besök vid utmärkt fysisk och psykisk vigör. Han hade just suttit för skulptrisen Ingrid Larsson, som säkerligen kan omvittna riktigheten av mina iakttagelser. Jag minns att Heidenstam trots den bistra februarikylan tog emot mig på trappan utanför Övralid och stod kvar en god stund i bara kavajen, utpekande de platser på andra sidan Vättern där hans barndomsår förflutit.

När vi senare gick husesyn påpekade han att det i hans arbetsrum inte fanns några tavlor och underströk att han önskade ha "fria väggytor där fantasin fritt får spela och stundens ingivelse får måla de bilder som motsvara själens längtan och skifta med den".

När jag vid ett senare tillfälle frågade honom om inte tystnaden uppe på Övralid ibland verkade ödslig svarade han: "Nej, tvärtom. För övrigt, det finns inga våglängder mer. Med hjälp av koppartråden där utanför fönstret kan jag, om jag vill, sitta här i biblioteket och höra kyrkklockorna och sorlet från gatorna i Stockholm." Så berättade han om hur han under sina milslånga sommarvandringar i Tiveden, födelsebygdens skogar på andra sidan sjön, sett antenner peka ut i världen från de armaste och gråaste små kojor. "Där sitta gummorna och lyssna till orgeln i Roskilde domka. Säg ej att trolldomens tid är förbi. Nu börjar den på allvar. Snart kunna vi sitta och se levande bilder på oerhörda avstånd. Slutligen — därom är jag övertygad — komma vi att kunna närma världarna i rymden till våra ögon med andra medel än teleskopet. Säg ej att tekniska rön ej andligt betyda något. Genom att vidga våra möjligheter få de betydelse också för vår själ och hela vår åskådning. Tre ting äro karaktäristiska för den nuvarande tidpunkten: hastighet, förenklande koncentration, självuppfostran. Det skymtas också inom konst och litteratur. Sannerligen, det är ej längden utan kortheten som är mästerprovet. Det borgerliga adertonhundratalets ändlöst omständliga romaner äro ej ett uttryck för det nuvarande skedet med dess dansande ungdom och kappkörning på vägarna. Romanen behöver köra upp ur det gamla hjulspåret och söka friare och rörligare former liksom lyriken har gjort och dramat. De flesta åskådare berätta om den glädje de känt inför den enkla scenuppsättningen i "Till Damaskus", där några skärmar eller plåtkulisser äro allt vad som inramar den i sig själv så samlat förenklade handlingen. Barndomens konst att förvandla kottar till kor dör ej med åren, än mindre med släktets ålder, om man bara har mod. Och vidare! Märk vilken självtukt som skymtar fram på de mest olika områden, märk hur omåttligheten i mat och dryckjom är på återtåg och allt mer försvinner. Man börjar till och med att upptäcka det förnuftiga i de forna klosterreglernas fastedagar, ehuru utan några kloster. Och se hur kvinnorna anpassa sig efter sin nya ställning i samhället, hur de kläda sig ändamålsenligt, sunt och vackert, utan att styra ut sig med de upppösta kjolar som våra mödrar tvingades att släpa i gatsmutsen. Tunga åskmoln hänga i luften, och bakom den tillfälliga friden ropar det ur jorden efter blod, men viljelöst kan det nuvarande skedet rättvist ej kallas."

Av detta citat syns mig otvetydigt framgå att Heidenstam vid denna tidpunkt var i besittning av full tankeskärpa.

Mellan 1927 och 1940 var jag några gånger på Övralid. Vid mina sista besök där iakttog jag påfallande fysiska såväl som psykiska förändringar hos skalden, vilka jag ej kunde tolka som annat än bevis på tilltagande senilitet. Jag erinrar mig också ett samtal med Hanna Pauli kort före Heidenstams död. Hon nämnde att hon skulle resa till Övralid för att fullborda ett porträtt av Heidenstam, men att hon gruvade sig för uppgiften, emedan han var så förändrad att hon tyckte det var rent beklämmande.

Jag har ansett mig böra avlägga ovanstående vittnesbörd, då de fakta som här återges kanske kan ha en viss betydelse i samband med Övralidsstriden.

Elsa Thulin.

"Jag vill komma framåt"

"Jag är tidskrivare. Jag tycker inte, att mitt arbete ger utrymme för hela den insats, som jag tror, att jag skulle kunna göra. Jag skulle vilja att min personliga duglighet mer kom till sin rätt både i mitt arbete och i samhället. Genom kvällsstudier har jag ökat mina kunskaper, och jag hoppas kunna arbeta mig fram. Det skall nog gå. Mina möjligheter i den vägen ökas, om ett fritt konkurrerande näringsliv får bestå."

Rutinpersonalen på alla arbetsplatser har ett stort problem gemensamt: svårigheten att få något tillfälle att visa sin fulla duglighet och komma till sin rätt som människa. Ofta blir de endast till nummer på avlöningslistan. Denna tendens måste motarbetas. Tyvärr är det så att ju mer samhället byråkratiseras, ju mer staten dominerar som arbetsgivare, desto större blir risken för instängdhet och nummermentalitet. Att kämpa för det fria, utvecklingsdugliga samhället, det är att kämpa för varje människas möjlighet till utveckling och framgång.

FOLKPARTIET

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.